

Araştırma Makalesi

Ankara Med J, 2020;(1):79-89 // doi 10.5505/amj.2020.41275

PRİMİPAR EMZİRME MOTİVASYON ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI: GEÇERLİK-GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI THE PRIMIPARA BREASTFEEDING MOTIVATION SCALE THE TURKISH ADAPTATION: VALIDITY-RELIABILITY STUDY

 İmran Akçay¹, Meltem Demirgöz Bal²

¹Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Bölümü, İstanbul

²Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul

Yazışma Adresi / Correspondence:

İmran Akçay (e-posta: umran_0040@hotmail.com)

Geliş Tarihi (Submitted): 02.11.2019 // Kabul Tarihi (Accepted): 16.02.2020

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı Primipar Emzirme Motivasyon Ölçeği (PEMÖ)'nin geçerlik ve güvenilirliğini Türk kültürü içinde incelemektir.

Materyal ve Metot: Bu araştırma Aralık 2017 ve Aralık 2018 tarihleri arasında İstanbul ili Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesine başvuran ve doğum sonu 6. ayında olan primipar 400 kadın ile yapılan metodolojik bir çalışmadır. Çalışma verileri, "Veri Toplama Formu" ve "Primipar Emzirme Motivasyon Ölçeği" nin Türkçe versiyonu kullanılarak elde edildi. PEMÖ ölçümleri geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılarak test edilmiştir. Verilerin geçerlik analizi; kapsam geçerlik indeksi, açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analiziyle, güvenilirlik analizi; pearson momentler çarpımı korelasyonu ve Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ile yapıldı. Verilerin değerlendirilmesinde sayı/yüzde, bağımlı ve bağımsız gruplarda t testi, korelasyon analizi, Cronbach α analizi, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanıldı. Dört alt boyutu olan ölçekte puanlar arttıkça motivasyonun arttığı anlaşılmaktadır.

Bulgular: PEMÖ, primiparlarda doğum sonu emzirme motivasyon düzeyini değerlendirmek için geliştirilmiş 37 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin zamana göre değişmezliğini değerlendirmek için iki hafta aralıklarla test-tekrar test ölçüm yapıldı. Bunun sonucunda puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır ($p=0,435$). Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için yapılmış olan iç tutarlılığı analizinde güvenilirlik katsayısı emzirmeye verilen değer boyutu için $\alpha=0,884$, öz-etkililik boyutu için $\alpha=0,825$, ebe desteği boyutu için $\alpha=0,686$, başarı beklentisi boyutu için $\alpha=0,873$ olarak bulunmuştur.

Sonuç: PEMÖ, Türkçe versiyonunun annelerin emzirme motivasyonunu belirlemede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme, primipar emzirme motivasyon ölçeği, geçerlik, güvenilirlik.

Abstract

Objectives: The objective of this study is to examine the validity and reliability of the Primipara Breastfeeding Motivation Scale (PBMS).

Materials and Methods: This is a methodological study conducted with 400 primiparous women who have applied to the Ümraniye Training and Research Hospital in the Istanbul Province between December 2017 and December 2018, and who are in their postnatal 6th month. The study data were obtained using the Turkish language version of the "Data Collection Form" and the "Primipara Breastfeeding Motivation Scale". The PBMS measurements were tested by conducting validity and reliability analyses. The validity analysis for the data was conducted using the content validity index, the exploratory factor analysis, the confirmatory factor analysis, the reliability analysis, the Pearson product-moment correlation coefficient, and the Cronbach's Alfa reliability coefficient. In evaluating the data, number/percentage, t-test on dependent and independent groups, correlation analysis, Cronbach's α analysis, and exploratory and confirmatory factor analysis were used. It was understood that motivation increased parallel to an increase in points on a scale with four sub-dimensions.

Results: PBMS is a 37-item scale developed to evaluate the postnatal breastfeeding motivation in primipara. A test-retest measurement was conducted at fortnightly intervals in order to evaluate the constancy of the scale in time. As a result, no difference was found between point averages ($p=0.435$). In the internal consistency analysis conducted to determine the scale's reliability, the reliability coefficient was found as $\alpha=0.884$ for the value ascribed to breastfeeding dimension, $\alpha=0.825$ for the self-effectiveness dimension, $\alpha=0.686$ for the midwife support dimension, and $\alpha=0.873$ for the expectation of success dimension.

Conclusion: It was found that the Turkish language version of PBMS is a valid and reliable tool in identifying the breastfeeding motivation of mothers.

Keywords: Breastfeeding, primipara breastfeeding motivation scale, validity, reliability

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) doğum sonu ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenmeyi, daha sonraki dönemlerde ise anne sütüne ilaveten katı besinlere geçilmesini ve en az 2 yaşına kadar emzirmenin sürdürülmesini önermektedir.^{1,2}

Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 raporuna göre; Türkiye’de bebeklerin tamamına yakını (%97) belirli sürelerle emzirmelerine karşın, ilk 6 ay tek başına anne sütü verme oranı %41 civarında kalmaktadır. Sadece anne sütü alan çocukların ortanca emzirilme süresi 1,8 aydır.³

Emzirmenin devamlılığının sağlanmasında fizyolojik, sosyal, psikolojik, ekonomik ve motivasyonel faktörlerin etkisi söz konusudur.⁴ Örneğin; annenin emzirme motivasyonu, antenatal emzirme eğitimi ve danışmanlığı alma, ten tene temas, maternal alkol ve sigara kullanımı, çalışma durumu, annede kronik hastalık varlığı ve ilaç kullanımı, gece uyanma durumu, baba desteği, annede vücut bütünlüğünde bozulma kaygıları, emzirmenin her ortamda rahatça sağlanamaması, meme problemleri, yenidoğana ait sorunlar, ek gıdaya geçişin erken olması, formül süt kullanımı ve emzik biberon kullanımı emzirme devamlılığını etkilemektedir.^{5,6}

Emzirme devamlılığının sağlanmasında sağlık profesyonelleri açısından en değiştirilebilir olan faktör, motivasyondur. İnsanların amaçları doğrultusunda fiziksel, ruhsal ve zihinsel güçlerini bir hedefe yönlendirme isteği motivasyonu sağlamaktadır. Motivasyon iç ve dış etkiyle kişiyi davranışa yönlendiren istek olarak da tanımlanabilir. Motive olmak, bir şeyler yapmak için harekete geçmek anlamını taşımaktadır.⁷⁻⁹ Motivasyonsuz birey bir işi gerçekleştirmek için harekete geçmede isteksiz olurken, buna karşın kendini enerjik hisseden, o işi yapmaya istekli olan birey motive olmuştur.¹⁰⁻¹²

Davranışın bir bireyin değer yargıları ile bağlantılı olması ve o davranışı gerçekleştirmek için harcadığı enerji ve elde ettiği başarı düşüncesinin bireyi olumlu yönde motive ettiğini ve bireyinde bu yönde motive olmuş davranışlar sergilediği iddia edilmektedir. Bu iddiaya göre; motive olmuş kadın emzirmeye değer veriyordur ve emzirme konusunda başarılı olacağına inanmıştır, bunların sonucunda emzirmeyi sürdürme olasılığı artmaktadır. Tam tersi durumda ise, kadının emzirmeye verdiği değer yetersizse ve başarılı olacağına inanmıyorsa, motive olmamış tavırlar sergiler ve emzirmeyi sürdürme olasılığı düşer.¹³

Sağlık profesyonelleri emzirme devamlılığını sağlamak için sıklıkla emzirme özyeterliliği konusuna odaklanmıştır. Fakat yüksek bir motivasyon olmaksızın, emzirme özyeterliliği tek başına devamlılığı sağlamaya yetmemektedir. Bu nedenle özyeterliliğin yanısıra motivasyonun da incelenmesi gerekmektedir.¹⁴ Bu bağlamda emzirmeyi ilk kez deneyimleyen annelerin motivasyonlarını değerlendirmek önem arz etmektedir. Bu amaca yönelik Stockdale ve arkadaşları tarafından Primipar Emzirme Motivasyon Ölçeği geliştirilmiştir.¹³

Bu çalışma, postpartum altıncı ayında bulunan primipar kadınların emzirme motivasyonlarının değerlendirilmesi konusunda yararlı olacağı öngörülerek, Primipar Emzirme Motivasyon Ölçeği'nin Türkçe'ye kazandırılması amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Metot

Bu çalışma, metodolojik bir araştırmadır. İstanbul Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Polikliniklerinde doğum sonu 6. ayında olan primipar anneler ile yapılmıştır. Veriler Aralık 2017 – Aralık 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul'da yaşayan 18-40 yaş grubu kadınlar oluştururken; örneklemini İstanbul Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi çocuk muayenesine başvuran primipar kadınlar oluşturmuştur. Olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen, Türkçe anlayan ve iletişim kurulabilen, araştırmaya katılmayı engelleyecek düzeyde fiziksel ve psikiyatrik bir hastalığı olmayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlar çalışmaya dahil edilmiştir. Yüz yüze görüşme yöntemi ile veriler toplanmıştır. Örneklem büyüklüğü ölçekteki madde sayısının 10 katı^{16,17}, alınarak (37x10=370) 370 kişinin örnekleme alınması planlanmış, ancak olası kayıplar göz önünde bulundurularak örneklemin 400 kişi olmasına karar verilerek çalışma tamamlanmıştır.

Araştırma verilerinin toplanmasında ilk olarak 16 sorudan oluşan tanıtıcı bilgi formu kullanılmıştır. Bu bilgi formu demografik verileri (yaş, evlilik süresi, eğitim/ çalışma/ekonomik durum, aile tipi, kronik hastalık durumu, aile içi şiddet durumu, annenin duygu durumu) ve emzirme özelliklerini (emzirme bilgisi alma, emzirmeye başlama, emzirme desteği alma, biberon/emzik kullanma, emzirmede zorlanma, ağrı hissetme, yetkinlik hissi) içermektedir. İkinci kullanılan form Stockdale ve ark. tarafından 2013 yılından geliştirilen "Primipar Emzirme Motivasyon Ölçeği" dir.¹⁵ Ölçeğin uyarlama çalışmasına başlamadan önce Stockdale ve arkadaşlarından yazılı izin alınmıştır. Ölçek yedili Likert tiptedir. Ölçek ilk geliştirildiğinde 51 madde ve dört faktörü içermiştir. Analizler sonrasında öz-etkililik alt grubu ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin son hali 37 maddeden ve üç alt gruptan oluşmuştur. Alt gruplar emzirmeye verilen değer, algılanan ebe desteği ve başarı beklentisi olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt gruplarının iç tutarlılığı emzirmeye verilen değer $\alpha=0.96$, algılanan ebe desteği $\alpha=0.85$ ve başarı beklentisi $\alpha=0.84$ olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin değerlendirmesinde bir kesme değeri ve toplam puan bulunmamaktadır. Ölçekte her alt grupta alınan puanlar toplanarak değerlendirme yapılmaktadır. Puan arttıkça alt gruptaki özellik ve dolayısıyla motivasyon artmaktadır.

Dil Eşdeğerliği, İçerik ve Kapsam Geçerliği Analizi

Ölçeğin içerik ve kapsam geçerliğini (Content Validity) değerlendirmek üzere ölçeğin İngilizce orijinal formu (Breastfeeding Motivational Measurement Scale) bir Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği öğretim üyesi, araştırmacı ve bir İngilizce okutmanı tarafından Türkçe diline çevrildi. Araştırmacılar çevirisi yapılmış ölçeği

inceleyerek ortak bir Türkçe metin oluşturmuştur. Oluşturulan metnin Türkçeye uygunluğu ve anlaşılabilirliği bir Türkçe öğretmeni tarafından değerlendirilmiştir. Daha sonraki aşamada ana dili Türkçe olan ölçek ve çalışma hakkında ayrıntılı bilgi verilen ancak ölçeğin orijinal formunu görmeyen, yurt dışında doktora eğitimi almış ve yaşamış bir öğretim üyesi ve yurt dışında yaşamakta olan iki kişi tarafından İngilizce'ye geri çevirisi yapılmıştır. İngilizce'ye geri çevirisi yapılan ölçek bir öğretim üyesi tarafından tekrar Türkçe'ye çevrilmiştir. Orijinal ölçeğe göre anlam değişikliği olup olmadığı değerlendirilerek ölçeğe son hali verilmiştir.

İçerik Analizi: Ölçeğin dil geçerliği yapıldıktan sonra kapsam geçerliğini saptamak üzere 11 uzmana ölçeğin Türkçe formu verilerek görüşleri alınmıştır. Her bir maddenin ölçme derecesini değerlendirmek üzere 1 ile 5 arasında maddeleri (1 puan: Hiç uygun değil, 2 puan: Biraz uygun, 3 puan: Kararsızım, 4 puan: Uygun, 5 puan: Çok uygun) puanlamaları istenmiştir. Uzmanlar arasındaki görüş farklılıkları Lawshe tekniği ile incelenmiş ve uzmanlardan elde edilen veriler ise Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ/Content Validity Indeks-CVI) ile değerlendirilmiştir. Ölçeğin Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ) puanı hesaplanırken uzman görüşlerine göre her madde için 11 uzman görüşünün yüzde kaçından 4 veya 5 puan aldığı hesaplandı. (Madde KGİ puan). Tüm ölçekteki maddelerin KGİ puan ortalaması ise tüm ölçek için KGİ puanını vermektedir. Toplam ölçek maddelerinin %83'ünün 4-5 puan aldığı bulundu. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonucunda üzerinde görüş birliğine varılan ölçek araştırma örnekleme dahil edilmeyen 20 kişilik bir grupta pilot uygulama yapılarak değerlendirildi.

Maddeler ölçeğin orijinalindeki gibi kalmış ve faktörler aşağıdaki şekilde isimlendirilmiştir:

1. Emzirmeye Verilen Değer: Ölçeğin birinci alt boyutu "emzirmeye verilen değer" alt boyutudur. Toplam 13 önermeden oluşmaktadır. 1., 2., 4., 6., 8., 11., 13., 15., 17., 23., 29., 30. ve 35. soruların yanıtları toplamı "emzirmeye verilen değer" puanı olarak değerlendirilmektedir. Bu boyut emzirmenin kadın için ne kadar önemli olduğunu, emzirmenin gerçekleşmemesi durumunda üzülmeye düzeyi ve emzirmeye harcadığı çabayı içermektedir. Bu önerme 13 ile 91 puan arasında değişen puanlar alabilmektedir. 13 puan en az emzirmeye verilen değeri belirtirken, 91 puan en fazla emzirmeye verilen değeri belirtmektedir.

2. Öz-etkililik: Ölçeğin ikinci alt boyutu "öz-etkililik alt boyutu" ve 7 önermeden oluşmaktadır. 9., 18.,19., 20., 22., 31. ve 37. soruların yanıtları toplamı "öz-etkililik alt boyutu" puanı olarak değerlendirilmektedir. Bu boyutta kadın 7 ile 49 puan arasında değişen puanlar alabilmektedir. 7 puan en az öz-etkililiğe sahip olduğunu, 49 puan ise en fazla öz-etkililiğe sahip olduğunu belirtmektedir.

3. Algılanan Ebe desteği: Üçüncü alt boyut olarak "algılanan ebe desteği alt boyutu" 24., 25., 28. ve 32. sorulara verilen yanıtların toplamı olarak değerlendirilmektedir. 4 puan en az algılanan ebe desteğini ve 28 puan en fazla algılanan ebe desteğini belirtmektedir.

4. Başarı Beklentisi: Ölçeğin dördüncü boyutu “başarı beklentisi ” 3., 5., 7., 12. ve 14. sorulara verilen yanıtların toplamı olarak değerlendirilmektedir. 5 puan en düşük başarı beklentisini, 35 puan ise en yüksek başarı beklentisini belirtmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü ve Verilerin Toplanması

Araştırma için ilgili Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulundan izin alınmıştır (B.10.1.TKH.4.34.H.GP.0.01/127). Araştırmaya alınma ölçütlerini sağlayan kadınlara araştırmanın amacı, yöntemi ve olası katkıları açıklanarak sözel onamları alınmış ve araştırmadan istedikleri zaman ayrılacakları ifade edilmiştir. Kadınlar poliklinik hizmetini aldıktan sonra veriler toplanmıştır. Primipar annelerin birbirinden etkilemelerini engellemek için formları ayrı ayrı doldurmaları sağlanmıştır.

İstatistiksel analiz

Ölçeğin içerik ve kapsam geçerliğini sağlamak için Kapsam Geçerlik İndeksi kullanılmıştır. Madde analizi için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı kullanılmıştır. Yapı geçerliliği analizinde ise uyum istatistiği analizi yapılmıştır.

Bulgular

Tanımlayıcı veriler

Araştırma kapsamına alınan primipar annelerin yaş $26,20 \pm 4,21$ (min:19 maks:37), evlilik yılı $3,30 \pm 2,26$ ve öğrenim süresi ortalamasının $4,69 \pm 1,11$ yıl olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun gelir getiren bir işte çalışmadığı (%77,80), çekirdek aile yapısına sahip olduğu (%75) ve %63,5'inin gelirinin giderine denk olduğu saptanmıştır. Kadınların %3'ünün aile içi fiziksel şiddete maruz kaldığı ve %29'unun kendisini mutsuz hissettiği belirlenmiştir. Kadınların %42,80'inin doğum sonu ilk yarım saatte bebeğini emzirdiği ve %85'inin kendisini emzirme konusunda yetkin hissettiği belirlenmiştir.

Madde Analizi

PEMÖ güvenirliği için madde analizi yapılarak, uyum iyiliği indekslerinin özgün ölçek yapısını doğrulama sorunu giderilerek ölçeğin bütünü ile düşük korelasyon gösteren maddeleri belirlenmiştir. DFA sonucunda toplam sekiz maddenin (10, 16, 21, 26, 27, 33, 34, 36. numaralı maddeler) 0,30'dan düşük ya da negatif yönde olduğu saptandıktan sonra bu negatif maddeler ölçekten çıkarılmış ve madde toplam puan korelasyonu 29 maddeye indirgenmiştir. Ancak ölçeğin ilk geliştirildiğinde olduğu gibi öz-etkililik faktörü eklenmiş ve 4 alt grup elde edilmiştir. Emzirme motivasyon ölçeğinin güvenirlik çalışması için alt boyutlarının her birinin

madde-toplam puan korelasyonları incelendiğinde, emzirmeye verilen değer boyutunda bulunan 13 maddenin güvenilirlik katsayılarının (Pearson Korelasyonu) 0,482 ile $r=0,718$ arasında, öz-etkililik boyutunda bulunan 7 maddenin güvenilirlik katsayılarının $r=0,469$ ile 0,632, arasında, algılanan ebe desteği alt boyutunda bulunan 4 maddenin güvenilirlik katsayılarının $r=0,683$ ile 0,778, arasında olduğu, başarı beklentisi alt boyutunda bulunan 4 maddenin güvenilirlik katsayılarının ise $r=0,390$ ile 0,508, arasında olduğu tüm maddelerin korelasyon katsayılarının pozitif yönde ve istatistiksel olarak çok anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayısı

PEMÖ iç tutarlılık analizinde Likert tipi ölçeklere uygulanması uygun olan Cronbach alfa tekniği kullanılmıştır. Türkçeye uyarlanan PEMÖ güvenilirliğini belirlemek için yapılmış olan iç tutarlılığı analizinde Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı Emzirmeye verilen değer boyutu için $\alpha=0,884$, Öz-etkililik boyutu için $\alpha=0,825$, Algılanan ebe desteği boyutu için $\alpha=0,686$, Başarı Beklentisi boyutu için $\alpha=0,873$ olarak bulunmuştur.

Test ve Tekrar Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması ve Korelasyonları

Türkçeye uyarlanan PEMÖ'nün zamana karşı değişmezliğinin test edilmesinde ilk değerlendirmeye katılan 400 kadın, ikinci değerlendirme için tekrar Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Hastalıkları polikliniklerine ikinci kez yanıtlanması için davet edilmiştir. Tekrar için 50 kadın ölçek uygulamasından 2 hafta sonra formu yanıtlanmışlardır. İki hafta arayla yapılan test-tekrar test ölçümleri Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ve t-testi ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda dört alt boyut için sırasıyla $r=0,624$, 0,772, 0,911, 0,826 olarak, pozitif yönde, güçlü olarak ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Yapı Geçerliliği Analizi

PEMÖ'nün yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla öncelikle açımlayıcı faktör analizi yapıldı. Bu çalışmada 29 maddelik PEMÖ'nün yapı geçerliliği için madde sayısının en az 5-10 katı kadar ($n=400$) veri elde edilerek faktör analizi yapıldı. Ayrıca verilerin faktör analizi için uygulanabilir olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve analiz edilecek değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı ve sıfırdan farkını belirlemek amacıyla Bartlett testi uygulandı. Kaiser-Meyer-Olkin katsayısının 0,913 olduğu, Bartlett testine ilişkin ki-kare değerinin de ($\chi^2=5063,984$; $df=406$; $p<0,000$), ileri düzeyde ($p<0,001$) anlamlı olduğu saptandı, verilerin faktör analizi için uygun ve yeterli olduğu belirlendi. Yapılan açımlayıcı faktör analizinde, 29 maddenin özdeğeri (eigenvalues) 1'in üzerinde ve toplam varyansın %52,632'sini açıklayan dört faktörü olduğu saptandı.

Yapı geçerliği için faktörlerin uyumunu doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapıldı. DFA sonucunda uyum indeksleri Ki-kare= 990,60 (p = .000), Serbestlik Derecesi= 371(X²= 990,60; df = 371, X²/df = 2,670), RMSEA = .065 (p<.05), CFI = .870, GFI=.894 olarak bulundu. Toplam örneklem için çizilen modelin uyum indeksleri incelendiğinde; X²/df değeri 3'ün altında olanların uyumlarının kabul edilebileceğini, GFI değerinin 0,894 olması halinde de kabul edilebilecek uyumun olduğunu, CFI değerinin 0,87 olması kabul edilebilir bir uyumun olduğunu ve RMSEA değerinin 0,065 olması iyi bir uyumun olduğunu gösterdi. Elde edilen uyum indekslerinin bu model için iyi düzeyde bir uyuma sahip olduğu görüldü.

Tablo-1: PEMÖ Madde Toplam Puan Korelasyon Katsayısı

Maddeler	Madde -Alt Boyut (r)	Toplam Puan Cronbach Alfa	p
Emzirmeye verilen değer			
Madde 8	0,718	0,884	<0.001
Madde 30	0,596		
Madde 6	0,691		
Madde 29	0,482		
Madde 15	0,742		
Madde 17	0,515		
Madde 1	0,660		
Madde 11	0,624		
Madde 13	0,518		
Madde 2	0,505		
Madde 4	0,558		
Madde 35	0,495		
Madde 23	0,519		
Başarı beklentisi			
Madde 5	0,508	0,873	<0.001
Madde 12	0,525		
Madde 14	0,444		
Madde 7	0,416		
Madde 3	0,390		
Madde 5	0,508		
Algılanan Ebe Desteği			
Madde 25	0,778	0,686	<0.001
Madde 28	0,745		
Madde 24	0,683		
Madde 32	0,706		
Öz-etkililik			
Madde 31	0,621	0,825	<0.001
Madde 9	0,604		
Madde 22	0,469		
Madde 37	0,632		
Madde 19	0,616		
Madde 20	0,605		
Madde 18	0,498		

Tablo 2. PEMÖ Alt Boyutlarının Test ve Tekrar Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması ve Korelasyonları (n=50)

Ölçek Alt Boyutları	İlk Uyg Ort±ss	İkinci Uyg Ort±ss	t	p	r	p
Emzirmeye verilen değer	81,16± 4,89	77,28±10,82	3,170	0,003	,624	<0,001
Öz-etkililik	36,42 ±3,10	43,34±4,33	17,719	0,000	,772	<0,001
Algılanan ebe desteği	19,06± 6,37	19,44 ± 7,98	0,788	0,435	,911	<0,001
Başarı beklentisi	9,24±3,53	10,60±6,27	2,465	0,017	,826	<0,001

Bağımlı gruplarda t testi: serbestlik derecesi = 49

Tartışma

Bu çalışmada PEMÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve ölçeğin Türkçe formunun iyi psikometrik özelliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmada ölçeğin orijinaline uygun olarak primiparların altınca ayında olmasına dikkat edilmiştir. PEMÖ'nün nispeten yeni olması nedeniyle ölçeğin kullanıldığı başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bununla birlikte literatürde emzirmenin devamlılığına ilişkin sayısız farklı sonuçları olan çalışmalar yapılmıştır. Bu çeşitliliğin nedenlerinden birinin motivasyon olduğu düşünülmektedir. Bu amaçla geliştirilmiş olan kapsamlı bir ölçeğin motivasyonu doğru olarak değerlendirilebileceği bildirilmektedir.¹⁵

PEMÖ'nün güvenilirlik analizinde test-tekrar test, iç tutarlılık ve madde analizi yapılmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği, bir ölçme aracının uygulamadan uygulamaya tutarlı sonuçlar verebilme ve zamana göre değişmezlik gösterebilme gücüdür. PEMÖ'nün test tekrar test bağıntısının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olması, ölçekten alınan puanların zamanda tutarlılığı açısından güvenilirliğini destekleyen bir bulgu olarak görülmektedir.¹⁶⁻¹⁹

Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin başka bir destekleyici bulgu da iç tutarlılık katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olmasıdır. Ölçeğin iç tutarlılık değerlendirmek için Likert tipi ölçeklere uygun olan Cronbach alfa tekniği kullanılmıştır. Ölçeğin alfa katsayısı ne kadar yüksek olursa, ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbirleriyle tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini yordayan maddelerden oluştuğu varsayılmaktadır. Maddelerin varyansları toplamının genel varyansa ortalanması ile bulunan ve 0 ile 1 arasında değer alan alfa katsayısı, ölçekte yer alan soruların homojen bir yapıyı açıklamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıkları belirlenmektedir.^{17,19} Türkçeye uyarlanan PEMÖ'nün güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık için yapılan analizde Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının her dört boyutta da istendik düzeyde olduğu görülmektedir.

Bir ölçekteki maddeler, eşit ağırlıkta ve bağımsız üniteler şeklinde ise, her madde ile toplam değerler arasındaki korelasyon katsayısının yüksek olması beklenir. Korelasyon katsayısı ne kadar yüksek ise o maddenin ölçülmek istenen nitelikle ilişkisi o derece yüksektir. Madde toplam puan korelasyon katsayısının hangi ölçütün altına düştüğünde güvenirliliğin yetersiz sayılacağı konusunda belirli bir standart olmamakla birlikte, korelasyonların

negatif olmaması ve hatta 0.25 veya 0.30'un üzerinde olması önerilmektedir. Korelasyon katsayısı ne kadar yüksek ise, maddelerin güvenilirliği o kadar iyidir.¹⁶⁻²¹ PEMÖ'nün güvenilirlik çalışması için alt boyutlarının her birinin madde-toplam puan korelasyonları incelendiğinde, her dört boyutta bu özellikleri sağladığı gözlenmektedir.

Geçerlik incelemeleri açısından, içerik ve kapsam geçerliği değerlendirildiğinde, maddelerin konunun uzmanları tarafından, ölçeğin özgün formuna uygun olarak, yüksek oranda uzlaştıkları belirlenmiştir. Uzmanlar arasındaki yüksek düzeyde uzlaşma, ölçeğin kapsam geçerliliği için önemli bir bulgudur.¹⁶⁻¹⁹

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasında yapı geçerliği için faktörlerin uyumunu doğrulamak amacıyla her bir boyut için doğrulayıcı faktör analizi ve uyum iyiliği testleri yapılmıştır.¹⁶⁻¹⁹ Doğrulayıcı faktör analizinde uyum iyiliği istatistiklerinin istenilen düzeyde olması gerekmektedir. Bir modelin kabul edilebilir olması için ki-kare değerinin anlamlı çıkmaması beklenmektedir. Bu çalışmada, tüm boyutlarda ki-kare değerinin anlamlı çıkmadığı saptanmış olup, modelin kabul edilebilir bir uyum iyiliğine sahip olduğu belirlenmiştir.

RMSEA'nın 0.06'ya eşit ya da küçük olması ve p değerinin 0.05'den küçük olması (istatistiksel olarak anlamlı olması) uyumun iyi olduğunu, 0.10'a eşit ya da küçük olması ise uyumun zayıf olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada her boyutta da RMSEA değeri anlamlı bulunmuştur; bu uyumun iyi olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada her boyutta da RMSEA değeri anlamlı bulunmuştur; bu uyumun iyi olduğunu göstermektedir.²¹⁻²³

Sonuç olarak, PEMÖ geçerlik ve güvenilirliği istatistiksel olarak saptanmış olduğundan primipar kadınların emzirme motivasyonlarını değerlendirmede kullanılabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yönü

Bu çalışma, sadece İstanbul Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne başvuran kadınlar ile yapıldığı için tüm postpartum dönemdeki kadınlara genellenemez. Ayrıca postpartum sadece altıncı aydaki kadınları kapsamaması yanıltıcı olabilir. Motivasyon durumu ilerleyen aylarda ya da önceki aylarda değişiklik gösterebilir. İlaveten ölçeğin orijinalinde olduğu üzere sadece primipar kadınları içermesi ölçeğin sınırlılığı olabilir. Ölçeğin sadece primiparları içermesi aynı zamanda güçlü yanıdır. Çünkü bilindiği üzere emzirme konusunda tecrübe motivasyon üzerinde oldukça etkili bir faktördür. Ölçeğin güçlü yönlerinden bir diğeri ise verilerin toplandığı hastanenin sosyo-ekonomik açıdan son derece heterojen bir kitleye hizmet veriyor olmasıdır. Dolayısıyla ülkemiz kadınlarını yansıtıyor olma olasılığı yüksektir.

Kaynaklar

1. WHO. Counselling of women to improve breastfeeding practices. Geneva: World Health Organization 2018. [İnternet] <https://www.who.int/nutrition/publications/guidelines/counselling-women-improve-bf-practices/en/>
2. United Nations Children's Fund. UNICEF Data: Infant and young child feeding. [İnternet] <http://data.unicef.org/topic/nutrition/infant-and-young-child-feeding>
3. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye, 2019.
4. Thulier D, Mercer J. Variables Associated With Breastfeeding Duration. *Journal Of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 2009;38(3):259-68.
5. Dalzell J, Rogerson E. and Mastindale L. "Breastfeeding and nutrition" *Breastfeeding Contemporary Issues In Practice And*, Radcliffe Publishing, Oxford. New York, 2010;117-34.
6. Stockdale J, Sinclair M, Kernohan G, Keller J. *Motivation, Breastfeeding And Midwives: Theory In Action*. In R. Bryar and M. Sinclair (editors.), *Theory For Midwifery Practice*: Palgrave Macmillan, 2011.
7. Chentanez Chien, L.Y, Tai CJ. Effect of delivery method and timing of breastfeeding initiation on breastfeeding outcomes in Taiwan. *Birth*, 2004;34:123-30.
8. Lauwers j, Swisher A. *Counseling the Nursing Mother*, United States of America: Jones ve Bartlett Learning, 2016.
9. Locke EA, Latham GP. *Goal Setting Theory*. O'Neil, Jr H.F., Drillings M. (editors.), *Motivation: Theory and Research*. New York and London :Routled, 2012;15-31
10. Adair J. *Etkili Motivasyon*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı, 2006.
11. Lin L, Zhang T. Playing exergames in the classroom: Pre-service teachers' motivation, passion, effort, and perspectives. *Journal of Technology and Teacher Education*, 2011;19:243-60.
12. Macvean A, Robertson J. Understanding exergame users' physical activity, motivation and behavior over time. Paper presented at the Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems, 2013.
13. Ryan RM, Deci EL. Intrinsic And Extrinsic Motivations: Classic Definitions And New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 2000;25:54-67.
14. Meedya S, Fahy K, Parratt J, Yoxall J. Supporting women to achieve breastfeeding to six months postpartum – The theoretical foundations of a successful program. *Women and Birth* 2015;28:265-71.

15. Stocdale j, Sinclair M, Kernohan G, McCrum-Gardner E, Keller J. Sensitivity of the breastfeeding motivational measurement scale: a known group analysis of first time mothers. PloS one, 2013; 8(12):e82976.
16. Gözüm S, Aksayan S. Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber II: Psikometrik özellikler ve kültürlerarası karşılaştırma. HEMAR-GE 2002;4:9-20.
17. Esin N. Veri Toplama Yöntem Ve Araçları: Veri Toplama Araçlarının Güvenirlik Ve Geçerliği. Erdoğan S, Nahcivan N, Esin N(editörler). Hemşirelikte Araştırma: Süreç, Uygulama Ve Kritik. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri Tic. Ltd. Şti. 2014;193-232
18. Erefe İ. Veri Toplama Araçlarının Niteliği. İçinde: Erefe İ (editör), Hemşirelikte Araştırma, İlke, Süreç Ve Yöntemleri, 4. Baskı, Ankara, Hemşirelikte Araştırma Ve Geliştirme Derneği HEMAR-GE, 2012;169-87
19. Öner N. Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler, 2. Baskı. İstanbul: Boğazici Üniversitesi Yayınevi, 2006;446-60.
20. Talbot LA. Principles and Practice of Nursing Research. USA: Mosby Year Book, 1995.
21. Akgül A, Çevik O. İstatistiksel Analiz Teknikleri. Ankara, Emek Ofset. 2003;417-23.
22. Şimşek ÖF. Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları, Ankara: Cem Web Ofset. 2007.
23. Harrington D. Confirmatory Factor Analysis. New York: Oxford University Pres. 2009.